

caramull (*cromull* a Benassal, *cormull* a Montlleó, Vilafranca, etc. Ens reporten així mateix (BDLC XIII, 1922, 273) que a Castelló no es diu *caramull* sinó «*cormo* 'munt'», segons Pascual i Tirado; veg. en efecte *cormo*, *cormero* i *cormejar*, usat per aquest (cites en *AlcM*). De fet així ho vaig sentir corrent pel terme de Castelló l'any 1961: «el *kórmo* de Monte-Blanco» i per veure-hi millor m'hi invitaven a pujar en «el *korméd* este»; el mateix vaig sentir repetidament a Orpesa, i a Costur m'asseguraren que en altres pobles deien «aquell *kórmo*» per 'aquell cim', si bé ho atribuïen als de Vilafranca.

L'etimologia CŪLMEN (de gènere neutre acusatiu CULMEN) sembla evident, si partim del supòsit que el mot és d'herència mossàrab, puix que el resultat seria *colme* (Artana), per tant que en virtut de la coneguda tendència mossàrab a l'assimilació velar de les *ee* en *oo* (*do culo* < *de culo*, etc.) havia de tendir a convertir-se en *colmo*; quant a *cormo*, és forma contaminada pel sinònim *caramull* (*cormull*). Deu haver-hi també una variant *kórbo*, car almenys així ho vaig sentir l'any 1935 a la Pobla Tornesa,¹ on em preguntaven si baixava «del corbo eixe» referint-se a Penya-golosa: ací pot haver-hi influència de *curvus* (directament, per la forma inclinada de bastantes puntes de muntanya, o bé a través de la idea de 'bec'), o bé ja una antiga dissimilació de nasals: car és curiós que *kerb* «somet» (no estic segur si vocalitzat *karb* o *korb*) fou recollit en el Sud d'Algèria pel viatger Al-Aiaší (trad. per Herbrugger, Dozy, *Suppl.* II, 452b), i podria ser un de tants mossarabismes portats a l'Àfrica pels moriscos valencians de 1611.

Havent-hi *cormo* en el sentit de 'cim', cal atendre a un altre mot *corm* o *cormo* adj., usat per J. Porcar (del Baix Maestrat), segons sembla amb el sentit de 'solei, solà': «sobre aquesta muntanyeta apareix, en la part més *corma* del carassol ---», «prop d'aquest despoblat apareixen una sèrie de covetes --- en la part *corma* hi han uns sots avui arrubllats de cudols», «en la part *corma* de migdia --- en la part *corma* de l'Est --- en la part *corma* de ponent ---» (BSCC XIV, 237, 238, 494, 495). Es podria tractar, en el fons, de l'arabisme *corma* 'espècie de soc de fusta amb què subjectaven el peu d'un home o d'un animal per impedir que es moguessin lliurement', del qual vaig tractar suficientment en el DCEC I, 904a, com sigui que aquest el defineixen en el Nord d'Àfrica com «*souche sèche*»; de 'sec' es pot passar a 'solà, solei'; de tota manera és clar que en el Maestrat hi ha d'haver almenys encreuament d'aquest mot amb el nostre *colmo/cormo* 'cim de muntanya'; això si no hi ha malentes del significat per part d'En Porcar.

En fi, puix que estem tractant de representants de CULMEN en el nostre domini, podem fer-nos càrrec ací d'un descendent del seu derivat CULMINARIA. Es tracta de *comunera* 'cavall de la teulada, biga que corre al llarg, i immediatament per dessota, de la carena de la teulada', mot que tinc recollit des de Cerdanya (Riu, Canals, 1935) fins a Ribagorça: a l'Alt Urgellet (Arcavell, 1936), tots els pobles de Cardós

i Vall Ferrera (1932-5), fins a Fontjanina (1957), també a Aneu: «viga mayor que sostiene a las otras en sentido inverso» (Pol., 120). La seva àrea desborda lleument fins i tot, en territori occità (des de la Vall de Cardós) a Salau: *kumünéro* «Firstbalken».² És evident que es tracta d'un derivat de CULMEN, amb l'assimilació vocàlica *e-u* > *o-u*, que és de norma en català (*LleuresC*, 199-200, 206, 277, 280, 296).

Contra aquesta etimologia, que ja vaig indicar en BDC XXIII, 285, s'entesta Moll a mantenir la que havia donat anteriorment «de *comun*, derivat de *comú*», perquè és «sosteniment *comú*» d'altres biguetes. Però la forma *comunera* que jo prenía com a punt de partida no és una hipòtesi, car així ho diuen encara a la Vall de Barravés (BDC VI, 22) i a la de Benasc: «viga central de lo que ha de formar la cubierta de la edificación: *xa comunera de queixigo ye soberbia*» (Ferraz, 41). Però Moll pren per etimologia veritable el resultat d'una «etimologia popular».

Efectivament l'etimologia CULMINARIA³ és inqüívoca i palesa en el nom que té aquesta mateixa biga en les llengües veïnes: cast. *cumbreira*, port. *cumieira*; és més, el mateix primitiu CULMEN resta com a nom de la comunera o cavall de la teulada en alguns llocs no llunyans d'aquest: *cumen* en l'alta vall de Cardós (Lladorre, segons Krüger, *Die Hochpyr.* A, II, 88), *kümüj* i l'assimilat *kümü* a la Serra da Estrela, «Firstbalken», junt amb *kumijera* (Messerschmidt, VKR IV, 1931, 90). L'argument de Moll que hi ha una altra acc. de *comunera* «que no té res a veure amb el cim de la casa», tampoc no val res: designaria també (en la mateixa zona del cat. pirinenc) una biga col·locada horitzontalment de paret a paret i que sosté les altres bigues del trebol o llosat: doncs, essent les del «trebol» o «llosat» és també ben a la vora del cim de la casa i és ben fàcil que s'hagi passat de l'una a l'altra.⁴

¹ Més estrany és que també vaig recollir *corbo* = *colmo* com a genèric o nom de lloc, en una comarca tan llunyana com la d'Alcoi, en l'enquesta d'Almudaina. Cal deixar-ho pendent de comprovació, entre altres raons perquè crec recordar que no és el primer cas on una dada d'aquest informant m'ha semblat estranya geogràficament (seria un foraster establert allà?). Prescindim també ací de les dades que *AlcM* dóna en els articles *colm*, *colmar* i *colmo*: són mers castellanismes amb el sentit adjectiu de 'curull, ple a vessar', i per tant sense relació amb el mot que ara ens interessa (la de la *Fiameta* és italianisme d'igual sentit). — ² Fahrholz, *W. u. W. im Hoch-Ariège*, 25, que ja s'adona també que és un derivat de CULMEN. — ³ Recordaré que ultra el cast. *cumbre* i port. *cume*, CULMEN ha deixat altres representants a la Península. Bc. *Gorbea* muntanya molt coneguda (Agirre, *Auñemendiko Lorea* I, 186.25), que pot venir de CŪLMĪNA (si bé ací la *-b* serà la coneguda evolució fonètica basca). CULMINARIA pot ser plural d'un neutre CULMINARE més aviat que formació adjectiva. Les *Torres de Comares* són les més altes de l'Alhambra — ací probt. adj. mossàrab TURRES CULMINARES — i hi ha iden-